

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra sociologie a sociální politiky

Simona Toušová

**Význam sportu pro žáky
druhého stupně základních škol
a odpovídajících ročníků gymnázií**

Bakalářská práce

Praha 2007

Autor práce: **Simona Toušová**

Vedoucí práce: **Doc. Milan Tuček, CSc.**

Oponent práce: .....

Datum obhajoby: 2007

Hodnocení: .....

Bibliografický záznam

TOUŠOVÁ, Simona. *Význam sportu pro žáky druhého stupně základních škol a odpovídajících ročníků gymnázií*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra sociologie a sociální politiky, 2007. 34 s. Vedoucí bakalářské práce Doc. Milan Tuček, CSc.

Anotace

V bakalářské práci „Význam sportu pro žáky druhého stupně základních škol a odpovídajících ročníků gymnázií“ jsem se zaměřila na vztah mládeže ke sportu. V teoretické části jsem se věnovala: Vývoji sportu, dopadům dění ve společnosti na sport a mládež, socializační funkci sportu, charakteristice mládeže a jejímu životnímu stylu.

V analytické části čerpám z dotazníkového šetření, jež bylo provedeno na vzorku 786 žáků 6. a 9. tříd základních škol a odpovídajících ročníků gymnázií. Blíže analyzuji pouze otázky týkající se sportu a volnočasových činností. Mým cílem je odpovědět na tři okruhy výzkumných otázek: Mají žáci rádi sport? Jaké jsou názory žáků na sport a sportovce? Má sport vliv na oblíbenost žáků v kolektivu?

V analytické části jsem využila program SPSS zejména faktorovou analýzu, testy závislosti, znaménkové schéma, korelace, procentní a průměrová srovnání. Žáky jsem porovnávala dle pohlaví, třídy a typu školy.

Došla jsem k následujícím závěrům: Sport je nejpreferovanější činností žáků, více u chlapů než u dívek. Žáci si uvědomují příznivý vliv sportu na zdravý životní styl. Žáci přikládají sportovcům povětšinou kladné vlastnosti. Sportovci jsou v kolektivu více oblíbení a požívají z toho plynoucí výhody.

Annotation

In my diploma work „The importance of sport for pupils at the second grade of basic schools and respective classes at lycees“ I am analyzing the attitude of young people to sport. In the theoretical part I describe: Evolution of sport; impact of changes in the society on young people and sport; a role of sport in the process of socialization; characteristics of young people and their lifestyle.

The analytic part is based on datas provided by a research made among 786 at second grade of basic schools and respective classes at lycees. My task is to examine questions related to sport and free time activities only. I aim to answer three groups of questions.

Do pupils like the sport? What are their opinions about sport and sportsmen? Does the sport influence the level of popularity in the group?

In the analytic part I mainly use the SPSS: factor analysis, dependancy tests, adjusted residual, correlation, comparison of percentages and average values. I compare pupils based on gender, class, type of the school.

My conclusions are following. Sport is the most preffered free time activity of pupils, boys tend to preffer it more than girls. Pupils perceive the positive impact of sport on the healthy lifestyle. Pupils tent to attribute positive personal characteristics to sportsmen. Sportsmen are favoured in the group and enjoy related benefits.

Klíčová slova

Sport, volný čas, mládež, socializace, sportovci.

Keywords

Sport, free time, young people, socialization, sportsmen.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 21.5. 2007

Simona Toušová

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'S' and 'T' followed by a flourish.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala za trpělivé konzultování Doc. Milanu Tučkovi, CSc., bez jehož pomoci by tato práce nevznikla.

Obsah

OBSAH	
ÚVOD	2
1. TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 <i>Definice a členění sportu</i>	3
1.1.1 <i>Etapy vývoje a zaměření sportu</i>	4
1.2 <i>Aktuální trendy společnosti a jejich dopad na sport</i>	5
1.2.1 <i>Vliv médií na sport a na mládež</i>	5
1.2.2 <i>Sociální stratifikace ve sportu</i>	6
1.3 <i>Socializační funkce sportu</i>	6
1.4 <i>Charakteristika mládeže a její vývoj</i>	7
1.4.1 <i>Životní styl mládeže a využívání volného času</i>	8
1.4.2 <i>Sport ve vztahu ke škole a postavení v kolektivu</i>	9
2. CÍL A ÚKOLY PRÁCE	10
2.1 <i>Vymezení cíle práce</i>	10
3. METODOLOGIE VÝZKUMU	12
3.1 <i>Zdroje dat</i>	12
3.2 <i>Metoda sběru dat, popis výzkumného nástroje a použité metody</i>	12
3.3 <i>Popis souboru respondentů</i>	12
4. ANALYTICKÁ ČÁST	13
4.1 <i>Mají žáci rádi sport?</i>	13
4.1.1 <i>Činnosti, které by preferovali žáci ve volném odpolední</i>	13
4.1.2 <i>Analýza činností žáků ve volném čase za použití faktorové analýzy</i>	16
4.1.3 <i>O které sporty mají žáci zájem?</i>	17
4.1.4 <i>Kolik času žáci věnují sportu?</i>	21
4.1.5 <i>Rozdělení sportů</i>	21
4.1.6 <i>Baví žáky sport ve škole?</i>	23
4.1.7 <i>Co žákům brání ve sportu?</i>	23
4.1.8 <i>Jak žáci sledují sport v médiích?</i>	22
4.2 <i>Názory žáků na sport a sportovce</i>	24
4.2.1 <i>Co oceňují na sportovcích</i>	24
4.2.2 <i>Vztah sportu a zdravého životního stylu</i>	25
4.2.3 <i>Vlastnosti rozvíjené při sportování</i>	27
4.3 <i>Oblíbenost sportovců v kolektivu</i>	29
4.3.1 <i>Vliv sportování na školní povinnosti</i>	29
4.3.2 <i>Postavení v kolektivu</i>	30
ZÁVĚR	32
POUŽITÁ LITERATURA	34

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala vzhledem k mému zájmu o sport. Sport má mnohé pozitivní sociální, psychologické, zdravotní, výchovné a vzdělávací vlivy. Také sebou přináší i negativní vlivy v podobě unfair jednání, neúměrné komercializace a dalšího. Mezi dobré vlastnosti sportu patří úsilí dosáhnout výkonu, hodnota kamarádství, schopnost spolupráce. Pomáhá začleňovat se mezi ostatní. Rozumné sportování kromě příznivého vlivu na zdraví (pokud nepočítám úrazy apod.) má dobrý vliv i na psychiku, obzvláště u jedince ve vývoji. Pomáhá při navazování přátelství, učí nás překonávat sami sebe, objevovat svoje hranice. Dosažené výsledky zvyšují naše sebevědomí. To je pro mládež v dnešním světě velmi důležité, jelikož je na ni vyvíjena velká konkurence při většině činností během každého dne. Adolescenti procházejí určitou etapou života, vyznávají své vlastní hodnoty, které jsou utvářeny mnoha vlivy, které budu v práci rozebírat.

Pozitivní vlastnosti sportovní činnosti mohou pomoci překlenout přelomové životní období, kterou adolescence představuje. Sportování působí na všestranný rozvoj, morální vývoj a na tvorbu charakterových vlastností. Adolescenti jsou ještě ovlivnitelní, přebírají hodnoty a záleží proto na společnosti, zda vytváří dostatečné podmínky pro jejich správný vývoj. Sport může být možnou prevencí proti negativním společenským jevům, i může sloužit jako model pro jiné typy činnosti. Sport je oblast, kde si žák vyzkouší nanečisto různé situace, přičemž v realitě se setká s podobnými, při kterých může použít dříve získanou zkušenost.

V práci se zaměřuji na názory a postoje ke sportu u žáků druhého stupně základních škol, kteří jsou již dostatečně ve svém věku zralí, aby měli jasno v postojích, které zaujímají k volnému času. Snažila jsem se jejich názory popsat, vysvětlit je a ukázat, zda se liší od toho, co si myslíme my-dospělí a co se lze dočíst v publikacích o volném čase a především o sportu mládeže.

1. Teoretická část

1.1 Definice a členění sportu

V současné době jsou užívány ve světě dva přístupy k definování sportu. První z nich uvažuje jako základní znaky sportu hru, soutěž a výkon, což odpovídá severoamerickému pojetí sportu. Druhý pojímá sport širěji a to jako zábavu, rekreaci a cvičení, což odpovídá původnímu anglickému vymezení, který respektuje evropskou anglosaskou tradici novodobého sportu.

Dokument Evropská charta sportu z roku 1992 vymezuje sport následovně: „Sportem se rozumí všechny formy pohybové činnosti, které ať již prostřednictvím organizované činnosti či nikoliv, si kladou za cíl projevení nebo zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků na všech úrovních.“

(www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu).

Pod pojmem sport se ukrývá velmi různorodá škála aktivit. „Počet sportů, které jsou dnes provozovány výrazně vzrostl.“ (Slepičková, 2001, s. 30). Při dnešní velké různorodosti sportu nelze již dělit sport pouze na vrcholový, výkonnostní a rekreační. Například Crum (1996) člení sport na elitní, soutěžní či klubový, rekreační, rizikový a dobrodružný, požitkářský, fitness a kosmetický sport. Tato klasifikace sportu vychází z vnitřní motivace jedince ke sportovní aktivitě.

- Elitní sport je dáván do souvislostí s vrcholovým (profesionálním) sportem. Jeho hlavním cílem je dosažení maximálního výkonu, sociálního postavení a dosažení finančního ohodnocení. Nutná je profesionální účast sportovce ve sportu a proto se elitní sport neřadí do oblasti volného času.

- V soutěžním klubovém sportu se nachází snaha o dosahování osobních maximálních výkonů, potřeba relaxace, vzrušení ze soutěže a sociální kontakty.

- Hlavními znaky rekreačního sportu jsou relaxace, zdraví a společenské kontakty.

- Oproti tomu v rizikovém sportu do popředí vstupuje dobrodružství a napětí. Podobně je tomu u požitkářského sportu, kde je důvodem k provádění tohoto typu sportu touha po prožití něčeho neobvyklého, snaha dosáhnout výjimečné zábavy.

- Fitness sport se provádí za účelem zvýšení tělesné zdatnosti. Posledním typem je kosmetický sport, kde je hlavním důvodem provozování sportu dokonalý vzhled.

1.1.1 Etapy vývoje a zaměření sportu

Ve sportu se odrážejí vývojové tendence celé společnosti. V novodobém sportu lze vysledovat tři etapy vývoje:

1.) institucionalizace sportu – vytváření platných pravidel, soutěží a vznik sportovních organizací,

2.) etapa orientace sportu ke zdraví a zdatnosti,

3.) etapa hledání alternativ k dosavadnímu sportu.

Tyto etapy vidí Woop (1992) ve třech zaměřeních sportu (in Slepíčková, 2000):

a) Tradiční sport – sportovní činnosti jsou vymezeny přesnými pravidly, snahou účastníků je dosáhnout co nejvyššího výkonu. V tradičně orientovaném sportu jsou sportovci členy formálních skupin (klubů, organizací). Řadíme sem kolektivní sporty (fotbal, volejbal, ...) i individuální sporty (atletika, gymnastika,...).

b) Sociokulturně orientovaný sport – je spojen s hodnotami a kulturními a sociálními přínosy, s trendy vývoje společnosti a problémy, které se promítly do sportu v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. V té době se začínal sport vnímat jako prostředek, který podporuje zdraví a zdatnost populace. Začal se prosazovat jako součást životního stylu, nabízel lidem seberealizaci, kontakty s druhými, překonávání sebe sama. Obsah i forma činností v sociokulturně orientovaném sportu jsou přizpůsobeny předpokladům jedinců a prostředí, ve kterém je sport provozován. Pravidla a soutěže takto orientovaného sportu si určují jednotlivci sami, sdružují se do neformálních skupin.

c) Alternativně orientovaný sport – sport v takovéto podobě přispívá ke kultivaci jedince a k humanizaci. Provozované aktivity jsou spojeny s ekologickými a mírovými hnutími, pomáhají prosazovat solidaritu a spolupráci mezi lidmi (např. běh Terryho Foxe). Součástí takto orientovaného sportu je celá řada nových cvičení (relaxační cvičení, zdravotní cvičení, východoasijská bojová umění). V těchto aktivitách nejde většinou o výkon, ale o zdokonalování sebe sama a to jak fyzicky tak morálně.

Sport byl v minulosti brán jako mužská záležitost, později samozřejmě do sportu vstoupilo mnoho žen, nicméně muži dosahují ve většině sportů lepších výkonů. Je to způsobeno jejich fyzickou stavbou těla a lepším uzpůsobením těla ke sportu. Avšak i ženy si našly cestu ke sportu a pozitivita, která jim přináší v podobě lepší postavy, mají vliv i na jejich sebevědomí. Jak jsou na tom dnešní chlapečci a dívky se sportem budu zkoumat.

1.2 Aktuální trendy společnosti a jejich dopad na sport

„Společenské klima se v naší zemi během posledních deseti let výrazně změnilo. Je uvolněné, liberální, otevřené nejrozličnějším vlivům, mnohdy zmítané ekonomickými, sociálními či morálními problémy. (...) Současní čeští adolescenti představují skupinu, která v tomto prostředí již vyrůstala, dospívá v něm a dotváří svoje normy a vzorce chování a jednání, jež bude uplatňovat v budoucnosti. Adolescenti se setkávají se sportem jako účastníci, diváci či konzumenti.“ (Jarvie, Magiure, 1994 in Slepíčková, 2001, s. 6). Současný přístup k životu zejména v západní kultuře je charakterizován individualismem. Naše kultura je reprezentována hodnotami, normami a zvyklostmi západního světa. Dostatek sportovního vybavení v obchodech snížil nutnost být vázán k určité sportovní a tělovýchovné organizaci a platit v ní příspěvky, jelikož veřejných byt' placených sportovišť je dnes dostatek.

Individualismus je výrazným rysem moderní společnosti a je typický hlavně pro mládež. Individualizace ve sportu se projevuje preferováním individuálních sportovních činností (aerobik, fitness,...), jejichž počet v 80. a 90. letech narostl. Výhodou u individuálního sportu je, že není potřeba tolik přizpůsobovat osobní časové možnosti (Slepíčková, 2001). To vyhovuje mentalitě mladých lidí.

1.2.1 Vliv médií na sport a na mládež

Sport se ve 20. století výrazně medializoval. Mezi média patří nejen televize, ale i internet, tisk, nebo rádio. Kromě aktivních nadšenců do sportu je velká skupina lidí, kteří se na sport rádi dívají, nebo dochází na zápasy a utkání, přitom sami nemusí sport provozovat. „Hlavní roli již nehraje osobní zkušenost, osobní zážitky z vlastního sportování nebo diváctví, ale zprostředkovaná a komentovaná podívaná. Ta je rychlejší, levnější a pohodlnější. (...) Divácký zájem o sport se promítl do vzniku kanálů specializovaných výhradně na tento společenský fenomén.“ (Slepíčková, 2001, s. 28). Televize a sdělovací prostředky ovlivňují obraz dnešního sportu a oblíbenost jednotlivých sportů. Skrz média dochází k šíření nových sportovních disciplín, které často přitahují pozornost právě mladých lidí. Těmito sporty jsou například kiting nebo skicross a další často adrenalinové sporty. Adolescenti vidí sportovce, napodobují je i jejich chování, ať pozitivní nebo negativní. „Hvězdy profesionálního sportu přitahují pozornost mladých diváků. Ti si cení jejich vlastností a schopností, ztotožňují se s nimi, považují je za vzor.“ (Slepíčková, 2001, s. 36).

1.2.2 Sociální stratifikace ve sportu

„I pro sport stejně jako pro jiné volnočasové aktivity platí, že je odrazem, projevem sociálního postavení svých aktérů.“ (Murphy, 1987, s. 11-18). Na sociální stratifikaci rodin a postavení dětí v kolektivu působí místo, kde rodina bydlí, dosažené vzdělání rodičů i jejich kulturní kapitál. Roli hrají i finance, které má rodina k dispozici. „Příkladem sociální stratifikace ve sportu je situace, kdy děti, které nemají značkové sportovní vybavení, jsou ostatními nahlíženy jako zvláštní a mohou se cítit méněcenné.“ (Slepičková, 2001, s. 49). Toto platí především mezi dětmi a adolescenty. Pro ně je kulturní a ekonomický vklad od společnosti a rodiny jako užšího sociálního prostředí důležitou podmínkou pro jejich způsob trávení volného času včetně sportu (Teplý, Adamec, Kloudová, 1985). Vliv na zájmové činnosti adolescentů má především rodina a to, zda vytvoří dostatečně stimulativní prostředí pro rozvoj jejich zájmových a sportovních činností. Často záleží, zda je dítě ke sportu doma vedeno a podporováno, jelikož do sportovních aktivit je potřeba investovat nejen čas, ale i mít podporu okolí a peníze. Na sport je potřeba pořídit dítěti vybavení, vhodné oblečení i zajistit prostor k provozování sportovní aktivity. Některé sporty jsou spojeny s placením trenéra, prostoru (kurtu), nákladným vybavením (tenis, squash) a jsou obtížněji dostupné pro nepříteliš dobře situované vrstvy obyvatelstva. Finanční situace rodin se tak může promítat i do sféry zájmových činností jejich dětí (Slepička et al., 2000).

Škola má nejen vzdělávací funkci, může pomoci i s překročením limitů, které jsou dány z různých důvodů rodinou. V rámci školy jsou pořádány zájmové kroužky, které jsou dětem dostupné. V současné době existuje mnoho zařízení pro volnočasové aktivity, ty ovšem podléhají tržním pravidlům a jsou dražší než ty pořádané školou.

1.3 Socializační funkce sportu

Ve sportu se odrážejí společenské hodnoty, jejich sociální struktura a její problémy (Weiss, 2000). Vztah mezi sportem a společností je tedy navzájem závislý. Hodnoty uznávané ve sportu se odrážejí do společnosti a naopak. Dětem a mládeži pomáhá sport se socializací a integrací do společnosti.

Jedinec se v prostředí sportu setkává se společensky uznávanými hodnotami, které mu pomáhají začlenit se do společnosti, kam si hodnoty získané při sportu přenáší. „Problémem současné doby je, že ve společnosti došlo k oslabení vlivu tradičních skupin jako je rodina. Stoupla míra individuální svobody. (...) Ubývá norem a hodnot závazných pro všechny a tím se zmenšuje i rozsah sociální kontroly a sankcí.“ (Mrazek, 2000, s. 299-312). To poukazuje na

těžkosti s osvojením norem, které mládež má. Výhoda sportu je v jasně definovaných pravidlech a sankcích. Dodržování pravidel je odměňováno, porušování naopak trestáno, což je jednoduché a snadno srozumitelné (Slepičková, 2001). Sport je spojen s hrou, a tak pomáhá osvojovat si normy nenásilnou formou.

Při sportu dochází k sociálním kontaktům s okolím, realizují se sociální vztahy s vrstevníky, trenéry a dalšími osobami. Pokud chce někdo náležet ke skupině, musí sdílet s ostatními společné cíle a usilovat o jejich dosažení. Sport je prostorem, kde lze získat sociální citlivost i schopnost empatie (Svoboda, Hošek, 1992). Tito autoři mluví o dvojím soutěžení. První se pojí s úsilím překonat soupeře a druhé se snahou překonat sebe sama. Zdokonalení ať již výkonu, zdatnosti, zdraví či vzhledu ukazuje jedincům, že mohou dosáhnout cílů, které si stanoví.

Souvislost se sportem lze najít i u tvorby identity. Sport může pomoci při kolektivní identifikaci a následně usnadnit rozvoj vlastní identity. Hledání a nacházení vlastní identity je celoživotním procesem, ale především u mládeže se jedná o klíčový proces. Na druhou stranu musím zmínit některé stinné stránky ve vztahu k integraci. *„Výkonová „nerovnost“ představuje pro toho, kdo je schopný podávat vysoké a kvalitní výkony možnost být součástí skupiny. (...) pro ty, kteří nedosahují požadované výkonnostní úrovně může znamenat vyloučení z tohoto společenství. Zvláště nežádoucí jsou tyto situace, pokud k nim dochází ve skupině dětí a adolescentů.“* (Slepičková, 2001, s. 49). Sport je jedním z prostředků v boji proti negativním sociálním jevům právě proto, že má především socializační, integrační a výchovné účinky (Mrazek, 2000), které jsou ovlivněny druhem sportu, výkonnostní úrovní, motivací ke sportování, osobnostními předpoklady i rodinným zázemím.

1.4 Charakteristika mládeže a její vývoj

V práci se zabývám žáky, kteří spadají do období staršího školního věku. Takto je zpravidla označován úsek života od 12 let věku dítěte. K této etapě života se váže dospívání, kde probíhají změny formující jedince po všech stránkách. Jedním z faktorů, které významně přispívají k utváření osobnosti jedince, jsou jeho zájmy a způsob trávení volného času. 1. období pubescence (11-15 let) je obdobím přechodu od dětství do dospělosti (Langmeier, Krejčířová, 1998) a lze jej charakterizovat jako dobu zrychleného a nerovnoměrného růstu a vývojových změn, které probíhají v oblasti tělesné i duševní (Vágnerová, Valentová, 1992). Celkově jde o nejbouřlivější období ve vývoji jedince, který se vyvíjí po tělesné, intelektové i emocionální stránce. Mění se fyziognomie mladého člověka a to automaticky vede k většímu

zájmu o zevnějšek. Mladý člověk chce být atraktivní, na což má vliv i tlak jeho okolí, dnešní společnost, televize a časopisy. Záleží mu více na reakcích okolí. Zájem o vlastní tělo a vzhled může motivovat jedince k provozování sportovní činnosti. Dospívající jsou zvědavější, chtějí zkoušet nové zájmy, ty nezřídka nahrazují staré, nebo je alespoň doplňují. Mění se náplň volného času. Vztahy mezi dospívajícími, rodiči a vrstevníky se také proměňují. Vazby na vrstevníky se začínají prohlubovat, zesilovat a nabývat na důležitosti. Dospívající si hledají vzory, kterými často bývají sportovci, zpěváci, nebo herci. Snaží se je napodobovat nejen pomocí úpravy zevnějšku, ale i chováním (pozn.: bylo řečeno v kapitole o médiích).

Dospívání je obdobím rozvíjení a diferencování schopností ve vztahu ke sportu, objevují se také nové schopnosti, což se odráží do zájmů, sklonů a zálib mládeže. Pohybové dovednosti naučené v této době jsou pevnější a trvalejší než ty, které jsou získány v dospělosti. Růst a vývoj svalstva a kostí vytváří podmínky pro stimulaci vytrvalostních, rychlostních a silových schopností (Dovalil, 2002).

1.4.1 Životní styl mládeže a využívání volného času

Postavení adolescentů ve společnosti a jejich životní styl se změnil mimo jiné v důsledku změn ve společnosti po roce 1989, kdy se výrazně modifikoval vztah jednotlivce a společnosti. Mládež má oproti době před revolucí řadu svobod - v projevu, názorech, cestování apod. Mládež musí rozhodovat sami za sebe. Nepůsobí na ně příkazování a mocenské autority (Slepičková, 2001). Pro mládež je typická snaha vymanit se ze závislosti na autoritách, vyvzdorovat si větší samostatnost myšlenkovou i sociální (Průcha a kol., 1995). Mládeži vyhovuje nepodřizovat se pravidlům a normám formálních skupin. „*Adolescenti tvoří početnou a svým životním stylem významnou skupinu společnosti. Mají vlastní kulturu, specifické zájmy a záliby.*“ (Slepičková, 2001, s. 58). Prostřednictvím zájmů a zálib ve volném čase získávají náhled na svět, upevňují si hodnoty i normy.

V životě mládeže hrají volnočasové aktivity důležitou roli a dá se předpokládat, že ke sportu mladí lidé mají přirozený, kladný vztah. Ve volném čase je u mládeže běžné, že střídají různé zájmy. Volný čas je také doba, kdy si jedinci mohou dělat, co chtějí a ocitají se bez kontroly rodičů a učitelů. Je to doba, kdy mnozí zkouší zakázané věci. Riziko stoupá s věkem adolescenta. Mnozí „náctiletí“ trpí představou, že vědí všechno lépe než jejich rodiče. Mládež má více volného času a méně odpovědnosti oproti dospělým, na kterých je mládež finančně závislá. Mládež v České republice má dnes skrz globalizaci, kdy se stírají kulturní rozdílnosti mezi zeměmi, podobný životní styl a náhled na svět jako mládež v západní Evropě a v Americe.

Mládež má ráda nové podněty, dobrodružství, rychlost, nezávislost. Neustále vyhledávají něco nového a nebojí se zkoušet nové věci. Toto se odráží i v jejich pojetí sportu, kdy je přitahuje vše nové a napomáhají tak popularitě nových sportů. „*Mladá populace představuje velmi zajímavou skupinu z hlediska užívání služeb a zboží. Zejména výrobci sportovního odívání a sportovního vybavení se soustřeďují na tuto věkovou skupinu a na sporty, které jsou blízké jejímu životnímu stylu (např. sebeprosazení se, odlišení se, svoboda, změna, rychlost atd).*“ (Slepičková, 2001, s. 29).

Volný čas mládeže je vyjádřením jejich individuality. Dospívající se odlišují právě tím, čemu se ve volném čase věnují. John Locke (1701) napsal: „*Ve volném čase se projevuje temperament člověka a jeho sklony.(...) Proto se musí každý bavit tak, jak chce.*“ (Petrušek, 2006, s. 421-423).

1.4.2 Sport ve vztahu ke škole a postavení v kolektivu

Vliv na vývoj osobnosti dítěte mají vnitřní (biologické a psychické) a vnější podmínky života (okolí), které zprostředkovává rodina a škola. Škola je po rodině druhým nejvýznamnějším činitelem ve formování osobnosti dítěte. Škola svými požadavky na poznávací procesy, výkony a dodržování norem pomáhá socializaci a rozvíjení rysů jedince.

Na základních školách (popřípadě víceletých gymnáziích) je výuka tělesné výchovy povinná, při výuce se učitelé snaží přimět žáky se pravidelně hýbat, což je důležité, jelikož v průběhu vývoje jedince se zakládají pohybové návyky. Tyto návyky si přenesou sebou do dalšího života.

Sport je také důležitý socializační činitel. Může mít vliv na postavení žáka v kolektivu. Ve skupině žáků se vždy najde vůdčí osoba, kterou nezdědka bývá právě třídní sportovec. Role ve skupině, kterou jedinec získá, má velký význam pro jeho identitu, která se v období dospívání vytváří. Potřeba být akceptován a získat uspokojivou prestiž má v období dospívání hlavní vliv na rozvoj osobnosti. Nakolik je sport v tomto směru formující a rozhodující se pokusím zjistit ve své práci.

2. Cíl a úkoly práce

2.1 Vymezení cíle práce

Cílem práce je ukázat, jaké místo má sport mezi jinými volnočasovými činnostmi v životě žáků. Dozvědět se, zda mají ke sportu kladný přístup a jak pohlíží na lidi, kteří sportují. Zjistit, zda si na sportovcích něčeho cení a jaké vlastnosti sport rozvíjí. Zároveň postihnout, jaký vliv má sport na kolektiv žáků druhého stupně základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií (viz. dále: Zdroj dat, popis metod a respondentů).

Položila jsem si několik výzkumných otázek, které jsem si rozdělila pro přehlednost do tří tematických skupin. Těmi jsou: Mají žáci rádi sport? Jaké jsou názory žáků na sport a sportovce? Má sport vliv na oblíbenost žáků v kolektivu?

V první bloku nazvaném „Mají žáci rádi sport?“ jsem si dala za cíl zjistit, jaké postavení má v dnešní době sport mezi ostatními volnočasovými zájmy žáků? Liší se zájem o sport u chlapců a dívek, nebo podle třídy, či typu školy? V tisku probíhají zprávy, že dnešní mládež nesportuje, místo toho běhá po ulicích a nemá žádné koníčky. Vypadá to jakoby současná generace byla zkažená, bez zájmu o pohybové aktivity, vysedávala u televizí a neměla zájem o nic, co dříve generace rodičů dělala.

V analýze se budu blíže zabývat vztahem žáků ke sportu. Zjistím, o které sporty mají žáci zájem? Zaměřím se blíže na čtyři sporty. Chci vysledovat především rozdíly mezi chlapci a dívkami. Mění se zájem s ročníkem, do kterého žák chodí? Kolik žáků sportuje závodně? Kolik času sportu žáci věnují? Berou sportování vážně a dokáží se pro něj nadchnout natolik, že sportu obětují jiné zájmy a věnují se sportu více jak šest hodin týdně? V analýze chci zjistit, zda žáky baví sport ve škole, kde je tělesná výchova povinný předmět? Sledují chlapci sport v médiích více než dívky? Proč žáci nedělají sport, který by chtěli?

V druhé části „Názory žáků na sport a sportovce“ budu zkoumat, co oceňují na sportovcích? Opravdu si žáci myslí, že sportující lidé žijí zdravěji? Méně kouří a pijí alkohol, neberou drogy, nejsou tolik nemocní? Jsou cílevědomější, stále v dobré náladě a lépe dokáží komunikovat s okolím? Jde jim to lépe ve škole, jelikož i přes čas strávený sportováním se více věnují učení a přípravě do školy? Mají proto méně volného času a více kamarádů mezi sportovci?

Ke všem vysloveným domněnkám se měli žáci možnost vyjádřit. Říci, co si opravdu myslí, jak pohlíží na postavu sportovce a jak jej vnímají. Souhlasí jejich názor s mým, nebo s všeobecným názorem dospělých?

Dále si kladu otázku, jakou přikládají žáci důležitost sportu ve vztahu ke zdravému životnímu stylu? Budu posuzovat vlastnosti, které se při sportování rozvíjejí.

Třetí oblast, kterou má za úkol práce prozkoumat, je oblíbenost sportovců v kolektivu. Má sportování žáka vliv na školní povinnosti? Je přístup většiny učitelů ke sportujícím žákům odlišný? Mají sportovci ve škole lepší prospěch? Jsou sportovci oblíbenější v kolektivu? Mění se názor na tuto problematiku s věkem? A pokud ano, jak se vyvíjí? Má na výše uvedené výzkumné otázky vliv škola a ročník, do kterého žák chodí? Jsou sportovci vnímáni v kolektivu pozitivněji?

Hypotézy se budou týkat srovnání chlapců a dívek, žáků 6. a 9. tříd i srovnání žáků podle typu školy, kterou žáci navštěvují (základní škola,/gymnázium) v návaznosti na uvedené výzkumné otázky, které jsem si položila.

3. Metodologie výzkumu

3.1 Zdroje dat

K zodpovězení výzkumných otázek použiji data z výzkumu, která byla sesbírána v rámci předmětu „Praktika z kvantitativního výzkumu“ na FSV UK, a které jsem dostala k dispozici. Šetření je součástí dlouhodobého výzkumného projektu, který mapuje chování, názory a postoje mládeže. Zkoumanou skupinou jsou žáci 6. a 9. tříd základních škol a jim odpovídajících ročníků víceletých gymnázií (primy a kvarty). Tento sběr dat se prováděl v lednu a únoru 2007, výzkumná data jsou tedy aktuální. Data byla sbírána na školách jak v Praze, tak ve velkých i malých městech.

3.2 Metoda sběru dat, popis výzkumného nástroje a použité metody

Výzkum navrhli a prováděli studenti sociologie a sociální politiky FSV UK. Výběr škol a žáků do souboru probíhal dle ochoty ředitelů základních škol a dostupnosti školy pro studenty FSV UK, kteří sběr uskutečňovali, proto není výzkum reprezentativní. Jako nástroj sběru dat při výzkumu byl použit standardizovaný dotazník v papírové podobě sestavený pro účely tohoto výzkumu, který byl distribuován žákům šestých a devátých tříd základních škol a jim odpovídajících tříd gymnázií.

Ke zpracování dat bylo využito programu SPSS. Použila jsem tyto metody: četnostní a kontingenční tabulky, faktorovou analýzu, znaménkové schéma, statistické testy - chí-kvadrát test, neparametrický test Mann-Whitneyho apod., korelační koeficienty.

3.3 Popis souboru respondentů

Získané výzkumné údaje se týkají chlapců a dívek, chodících do 6. a 9. třídy základních škol, nebo do primy a kvarty osmiletých gymnázií. Počet dotázaných respondentů je 786.

Tab. Soubor respondentů

	Pohlaví			Třídy			Škola	
	n	%		n	%		n	%
Chlapci	357	47,0	6. třída	410	52,2	Základní škola	453	57,6
Dívky	402	53,0	9. třída	376	47,8	Gymnázium	333	42,4
Celkem	759	100 %		786	100 %		786	100 %

Zdroj: Zájmy 2007.

4. Analytická část

4.1 Mají žáci rádi sport?

Analýza 1. bloku výzkumných otázek:

4.1.1 Činnosti, které by preferovali žáci ve volném odpoledni

Žákům byla položena otázka, jaké tři činnosti by nejraději dělali, pokud by měli volné odpoledne a mohli jej strávit podle sebe. Tabulka ukazuje, jaké činnosti si žáci v procentech celkově a při rozlišení podle pohlaví, stupně třídy a typu školy zvolili na prvním místě.

Tab. Preferovaná činnost na 1. místě bez rozdělení, dle pohlaví, ročníku, typu školy

	n	%	Chlapci	Dívky	6. třída	9. třída	ZŠ	Gymn.
Sport	292	38	53,1	24,4	40,9	35	38	38,1
Umělecká činnost	30	3,9	1,4	5,9	4,8	2,9	3,9	3,9
Sledování televize	37	4,8	6	3,8	5,6	4	7,1	1,8
Poslech hudby	55	7,2	5,1	9,4	5,1	9,4	6,4	8,2
Práce na počítači	62	8,1	12,9	3,8	7,6	8,6	8,5	7,6
Četba	44	5,7	3,1	8,4	7,6	3,7	2,7	9,7
Setkání s kamarády	181	23,6	15,1	31,6	17,3	30,2	23,3	23,9
Nicnedělání	5	0,7	1,1	0,3	0	1,3	0,5	0,9
Návštěva kulturních a zábavných zařízení	6	0,8	0	1	0,5	1,1	0,7	0,9
Nakupování	22	2,9	0,3	5,1	4,1	1,6	3,9	1,5
Péče o domácí zvíře	21	2,7	0,9	3,8	4,1	1,3	3,7	1,5
Čas s rodinou	9	1,2	0,3	2	1,5	0,8	0,9	1,5
Učení	4	0,5	0,6	0,5	1	0	0,5	0,6
Počet odpovědí	768		350	393	394	374	437	331
Celkem		100 %						

Zdroj: Zájmy 2007.

Chí-kvadrát test: Většina srovnání je statisticky významná (sig.<0,05).

Zjištění: Na prvním místě ve všech kategoriích kromě dívek jednoznačně zvítězil sport, který by rádo dělalo 292 žáků, což z celkového počtu odpovědí znamená 38%. Při rozdělení na pohlaví se ukázalo, že chlapci by strávili výrazně raději volné odpoledne sportem (53,1%), než-li dívky, které by daly častěji před sportem přednost kamarádům (31,6%). Nicméně dívky, které by nebyly s kamarády, by také upřednostňovaly sport (24,4%).

Genderové rozdíly: Z analýzy vychází, že chlapci by se výrazně raději věnovali počítačům, zatímco u dívek je procento zanedbatelné. Raději než pracovat s počítačem, poslouchají dívky hudbu. Kromě rozdílné preference sportu by se dívky raději staraly o domácí zvířata, četly si, nebo se věnovaly umělecké činnosti. Dívky by si ve větší míře zvolily pro

volné odpoledne nakupování, strávily jej s rodinou, nebo by šly za kulturou a zábavou oproti chlapcům, kteří jednoznačně preferují sport a více než dívky televizi.

V rozdělení **podle věku** si zvolili žáci kromě vítězného sportu a následně času s kamarády vyrovnaně více činností. Mladší žáci by více pracovali na počítači a četli by si, nakupovali, nebo se starali o zvíře (v případě, že jej mají), zatímco starší žáci si častěji vybrali poslouchání hudby a pak teprve počítače. U starších žáků je větší sklon k nicnedělání.

Když zohledním **typ školy**, který žák navštěvuje, vidím, že na základní škole by se žáci častěji koukali na televizi, nakupovali, starali se o domácí zvíře a znatelně méně často četli. Nakupování vyšlo jako oblíbenější u dívek oproti chlapcům, u mladších žáků oproti starším, přičemž by se nakupování o něco více věnovali na základní škole, než na gymnáziích.

V následující tabulce jsou vyhodnocené odpovědi tří možností činností, které by žáci rozdělení do stejných kategorií nejraději dělali ve volném odpoledni.

Tab. Preferované činnosti ve volném čase podle pohlaví, ročníku a typu školy

	Chlapci	Dívky	%	6. třída	9. třída	ZŠ	Gymn.
Sport	23,1	13,6	18	17,9	18,1	17,6	18,6
Umělecká činnost	2,1	5,1	3,7	3,8	3,6	4,1	3,1
Sledování televize	8,1	4,2	6	7,1	4,9	7,3	4,4
Poslech hudby	10,2	12,2	11,3	8,8	13,8	12,2	10,1
Práce na počítači	18,6	6,5	12,2	10,9	13,5	12,5	11,7
Četba	5,2	9,2	7,3	8,8	5,6	4,6	10,8
Setkání s kamarády	18,2	23,5	21	18,1	23,7	21	20,7
Nicnedělání	2,8	2	2,4	2	2,9	2,5	2,2
Návštěva kulturních zařízení	2,4	3,6	3	2,6	3,6	2,8	3,5
Nakupování	1,4	8,3	5,1	5	5,2	5,5	4,5
Péče o domácí zvíře	3,2	7	5,2	7,9	2,6	5,2	5,5
Čas s rodinou	3,2	3,5	3,3	4,6	2	3,4	3,2
Učení	1,6	1,4	1,5	2,3	0,6	1,5	1,5
Celkem			100%				
Počet odpovědí	1045	1179	2224	1176	1121	1307	990

Zdroj: Zájmy 2007.

Podle statistického Pearsonova Chí-kvadrát testu vyšla všechna srovnání jako statisticky významná kromě 3. preferované činnosti srovnávané podle typu školy (sig.=0,251).

Analýza podle pohlaví: Sport se i při zohlednění tří nejčastěji uvedených preferovaných činností u každého žáka umístil na prvním místě u chlapců (23,1%). Pokud by chlapci nemohli dělat sport, nejraději by vysedávali odpoledne u počítače, nebo v podobné míře se setkali s kamarády. Dívky by naopak byly nejraději s kamarády, nejvíce z nich (23,5%) si zvolila právě tuto možnost. Dívky si po kamarádech vybraly pro volné odpoledne také sport (13,6%), ale v podstatně menším měřítku, než-li chlapci. Místo počítačů zvolily jako 3. možnost

nejčastěji poslouchání hudby. Dívky si zvolily ve větší míře oproti chlapcům i četbu a nakupování, čemuž u chlapců odpovídá sledování televize.

Analýza podle ročníku (věku): Na prvním místě by si shodně starší i mladší žáci zvolili pro volné odpoledne být s kamarády, přičemž starší žáci častěji. Mladší poté sport (17,9%) a také by již v menší míře preferovali práci na počítači. Žáci 9. tříd byli pro mě překvapením, jelikož si zvolili jako 2. nejpreferovanější činnost pro volné odpoledne sport (18,1%) a to ve větším měřítku oproti mladším žákům, přestože rozdíl je jen malý. Starší žáci si rádi kromě poslouchání hudby často pracovali na počítači.

Žáci 9. tříd se ukázali, že mají vyhraněnější názory, jak vyplnit volné odpoledne. Zatímco žáci 6. tříd nemají určité činnosti výrazně raději, procenta jsou v jejich případě u činností vyrovnanější.

Procenta, které vyšly u starších žáků a času stráveného s rodinou, nebo učením (0,6%) jsou velmi nízká, tyto činnosti znamenají většinou trávení času doma a to starší žáci nemají rádi. Naproti tomu mladší žáci by nejméně rádi nedělali nic, nebo se rovněž učili. Dále z analýzy vyplynulo, že žáci 6. tříd by si podstatně raději četli a pokud mají zvíře, tak by se o něj starali. Nicméně mladší žáci také raději koukají na televizi.

Analýza podle typu školy: Zde se tři nejvíce preferované činnosti neliší, dostaly přibližně stejná procenta. Z analýzy je evidentní, že typ školy, do které žáci chodí nemá vliv na jejich činnosti ve volném čase, které by si v případě volného odpoledne zvolili. Nejčastěji by byli s kamarády, jinak by sportovali, nebo pracovali na počítači. Tyto činnosti se výrazně oddělily od zbytku činností, mezi které se rozdělila malá část procent a u kterých teprve nastaly rozdíly mezi žáky různých typů škol. Z těchto procent vyplývá, že žáci základních škol více koukají na televizi, věnují se hudbě a nakupování a výrazně méně čtou. Pokud by si žáci opravdu pro volné odpoledne takto činnosti zvolili, když nemluvíme o prvních třech činnostech, kde se žáci neliší, vypovídalo by to o volnějším trávení volného času u žáků základních škol. Nacházím v tom do jisté míry odraz náročnosti školních povinností, které jsou na žáky základních škol a gymnázií v odlišném měřítku kladeny. Na gymnáziích je potřeba více se věnovat četbě, což se odrazilo ve volbě činností pro volné odpoledne.

4.1.2 Analýza činností žáků ve volném čase za použití faktorové analýzy

Tab. Průměry oblíbenosti volnočasových aktivit

	Průměry
Sport	1,7
Umělecká činnost	2,7
Sledování televize	2,1
Poslech hudby	1,6
Práce na počítači	1,7
Četba	2,1
Setkání s kamarády	1,3
Nicnedělání	3,1
Návštěva kultury	2,4
Nakupování	2,6
Péče o domácí zvíře	2,1
Čas s rodinou	2,3
Učení	3,4

Zdroj: Zájmy 2007, n=716.

Žáci se ve volném čase hodně rádi setkávají s kamarády. O něco méně v průměru rádi poslouchají hudbu. Rádi sportují a stejně rádi pracují an počítači.

Použiji čtyři faktory, na toto řešení ukazuje nejen Kaiserovo pravidlo, ale i procenta vysvětleného rozptylu.

Tab. Vytvořené faktory z volnočasových aktivit

Rotated Component Matriž

	Component			
	1	2	3	4
sport				-,699
umelecka cinnost	,351	,491		
sledovani TV			,744	,337
poslech hudby		,673		
prace na pc			,747	
cetba	,305	,420		
setkani s kamarady		,556		
nicnedelani				,643
navsteva kulturnich zarizeni		,672		
nakupovani	,325	,419		
pece o domaci zvire	,715			
cas s rodinou	,773			
uceni	,630			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

1. faktor (obsahuje činnosti: péče o domácí zvíře, čas s rodinou, učení) pojmenuji „čas strávený doma“, 2. faktor (obsahuje činnosti: tvořivá činnost, poslech hudby, četba, setkávání s kamarády, návštěva kulturních a zábavních zařízení a nakupování) pojmenuji „čas strávený zábavně“, 3. faktor (obsahuje činnosti: koukání na televizi a práce na počítači) pojmenuji „čas strávený s technikou“, poslední 4. faktor (obsahuje činnosti: sportování/nicnedělání), pro mě stěžejní faktor, by se dal pojmenovat jako **sportovní aktivita versus neaktivita**. Tyto dvě činnosti jsou k sobě v negativním vztahu.

Faktorová analýza poukázala na to, že žáci vnímají sportování (aktivní činnost) jako protipól k nicnedělání. Sport nekoreluje s dalšími činnostmi, které měli žáci na výběr. Neukázaly se souvislosti mezi sportem a zájmem o práci na počítači, nebo poslechem hudby, což by odpovídalo životnímu stylu dnešní mládeže, který byl popsán v teoretické části práce. Žáci berou jako běžnou součást života techniku a práci s ní.

Závěr preferovaných činností ve volném čase: Přestože výzkum byl prováděn na nereprezentativním vzorku, sport zastává ve volném čase žáků důležité místo. Žáci mají kladný vztah ke sportu, jak bylo popisováno v teoretické části práce.

Vytvořil se nám obraz, který vypovídá o sklonech trávení volného času mládeže. Mezi nejčastěji preferované činnosti žáků patří setkávání s kamarády, sportování, práce na počítači, nebo poslouchání hudby. Chlapci a dívky si vybírají rozdílné volnočasové činnosti. Činnosti ve volném čase, které mládež ráda dělá, se liší i podle jejich věku. Nicméně se ukázalo, že sportu se žáci rádi věnují v 6. i 9. třídě, chlapci i dívky.

4.1.3 O které sporty mají žáci zájem?

Sledovala jsem zájem o jednotlivé sporty, které byly žákům v dotazníku nabídnuty. Stejně jako se od sebe liší jednotlivé zájmy a jednotlivé sporty mezi sebou svojí povahou, může se lišit i přístup žáků k nim.

Kolik žáků sportuje závodně? Na začátek je vhodné vysvětlit význam slovo závodně. Znamená to stejné pro mě a pro žáky? Domnívám, že nikoliv. Já si pod slovem závodně představuji činnost, která spotřebuje většinu volného času, jedinec sportem žije, zúčastňuje se závodů a sport ovlivňuje jeho životní styl. Někteří žáci odpovídali uvědomujíc si význam slova závodně, jak byl popsán výše, avšak není vyloučeno, že někteří si pod slovem závodně představují pravidelnou sportovní aktivitu, bez toho, aby se zúčastnili závodů. S přihlédnutím k možnostem, které měli žáci na výběr (závodně, rekreačně, pasivně, nijak), si myslím, že mnoho z žáků nadcenilo svoje sportování.

Tab. Žáci sportující závodně

n sportů závodně	n respondentů	%	Chlapci v %	Dívky v %
Žádný	427	54,3	49,0	58,0
1	217	27,6	29,1	26,6
2	79	10,1	12,3	8,5
3	26	3,3	3,1	3,7
4	13	1,7	2,0	1,5
5-14	24	3,1	4,5	1,7
Celkem %		100%	100%	100%
Celkem n	786		357	402

Zdroj: Zájmy 2007.

Pozn.: V dělení podle pohlaví není stejný počet respondentů jako v prvním sloupci bez rozlišení dle pohlaví. Je tomu z důvodu, jelikož 27 jedinců nevyplnilo otázku na pohlaví.

Chí-kvadrát test: Srovnání dle pohlaví je statisticky významné.

I přes úvahu nad významem slova závodně, nadpoloviční část žáků odpověděla, že se sportu na závodní úrovni nevěnují, což je reálné. Chlapci uvedli častěji, že jeden sport dělají závodně, dívky nezůstaly za nimi pozadu o velký rozdíl. Jednomu sportu se závodně věnuje přibližně stejný podíl žáků. Dvěma sportům se věnuje výrazně méně žáků. Kategorii provozování třech sportovních aktivit závodně lze akceptovat, především pokud si uvědomím, že aktivity si mohou být podobné. Další kategorie bych přičítala chybám, považuji je za nereálné. V 58% nedělají dívky žádný sport závodně, u chlapců je to méně (49%).

Shrnutí: Necelých 30% žáků se věnuje jednomu sportu závodně, pro zjednodušenou představu přibližně každý třetí žák. Dva sporty závodně provozuje každý desátý žák.

Sporty, které řadí žáci mezi nejoblíbenější je vidět z tabulky níže. V tabulce uvádím procenta z celku dle pohlaví a úrovně provozování sportu (závodní a rekreační úroveň). Předpokládám, že do kategorie rekreačně se zařadili všichni žáci, kteří se sportu třeba i jen příležitostně věnují o prázdninách, v rámci hodin tělesné výchovy, nebo sport jen párkrát v životě zkusili. Za více vypovídající kategorii pokládám odpověď závodně, jelikož lze předpokládat, že vychází z opravdového zájmu žáka, který sportu věnuje velkou část volného času. V tabulce uvádím v posledním sloupci počet respondentů, ke kterým se vztahují uvedená procenta, což je důležité pro uvědomění si, co procenta znamenají. Zahrnuji do srovnání pouze respondenty, kteří vyplnili v dotazníku všechny kategorie.

Tab. Oblíbenost sportů podle pohlaví a úrovně provozování

Závodně	Chlapci v %	Dívky v %	Rekreačně	Chlapci v %	Dívky v %	Odpovědělo
Fotbal	23,3	1,4	Fotbal	45,7	24,9	658
Hokej	7,6	0,6	Hokej	25,7	3,3	632
Basketbal	7,8	2,7	Basketbal	26,7	23,4	629
Volejbal	6,2	10,6	Volejbal	18,3	29,7	629
Florbal	18,2	2,1	Florbal	40,9	18,3	631
Tenis	9,8	6,6	Tenis	22,6	23,5	628
Atletika	6,2	5,7	Atletika	15,5	19,6	622
Plavání	8,6	8,5	Plavání	43,1	61,3	645
Zimní sporty	14	8,5	Zimní sporty	48	61,2	640
Bojové sporty	12,2	4,3	Bojové sporty	10,5	7,4	618
Aerobic	2,8	8,6	Aerobic	1,7	25,3	624
Gymnastika	2,1	5,3	Gymnastika	2,8	11,2	608
Taneční sporty	5,2	16	Taneční sporty	3,8	21,1	623
Jezdectví	3,9	8,6	Jezdectví	5,3	17,2	608

Zdroj: Zájmy 2007.

Podle statistického Pearsonova Chí-kvadrát testu vyšla všechna srovnání jako statisticky významná kromě tenisu a atletiky, u kterých závislost nebyla prokázána.

V druhé části tabulky lze vysledovat, že sportu se žáci věnují podstatně více rekreačně než závodně. Popularita jednotlivých sportů u žáků je různá. To může být způsobeno více příčinami - propagací jednotlivých sportovních disciplín v médiích, provozováním sportu v hodinách tělesné výchovy.

Analýza čtyř vybraných sportů

Dále budu pracovat pouze se čtyřmi sporty. Spolu s fotbalem rozeberu podrobněji fotbal, gymnastiku, plavání a zimní sporty. Fotbal je typicky mužský sport. K němu jako protipól jsem vybrala gymnastiku. Plavání je sport, který je velmi univerzální. Zimní sporty jsou omezeny ročním obdobím. Zkoumala jsem, zda jsou u vyjmenovaných sportů rozdíly v zájmu mezi chlapci a dívkami, podle věku žáků, nebo úrovně provozování sportu.

Tab. Vybrané sporty podle pohlaví

	Závodně		Rekreačně		Odpovědělo
	Chlapci %	Dívky %	Chlapci %	Dívky %	
Fotbal	23,3	1,4	45,7	24,9	658
Gymnastika	2,1	5,3	2,8	11,2	608
Plavání	8,6	8,5	43,1	61,3	645
Zimní sporty	12	7,5	48	61,2	640

Zdroj: Zájmy 2007.

Chí-kvadrát test: Většina srovnání je statisticky významná.

Tab. Vybrané sporty podle ročníku

	Závodně		Rekreačně		Odpovědělo
	6. třída	9. třída	6. třída	9. třída	
Fotbal	15,2	8,7	31,6	36,1	675
Gymnastika	6,4	1,2	7,7	7,1	621
Plavání	13,4	4,4	47,8	56,6	663
Zimní sporty	14	8,3	47,4	61,3	657

Zdroj: Zájmy 2007.

Chí-kvadrát test: Všechna srovnání jsou statisticky významná.

Tab. Vybrané sporty podle typu školy

	Závodně		Rekreačně		Odpovědělo
	Základní škola	Gymnázium	Základní škola	Gymnázium	
Fotbal	15,6	7,4	30,4	38,1	675
Gymnastika	4,8	2,5	7,7	7	621
Plavání	9,9	7,5	47	58,4	663
Zimní sporty	13,8	7,6	46	65	657

Zdroj: Zájmy 2007.

Chí-kvadrát test: U gymnastiky je srovnání statisticky nevýznamné. U zbylých třech sportů jsou srovnání statisticky významné.

Ukázalo se, že **fotbalu** se závodně věnují především chlapci, nicméně u rekreačního provozování je patrné, že si fotbal rády zahrají i dívky. V 6. třídách jej hrají žáci více závodně. Rekreačně naopak starší žáci a žáci na gymnáziích.

Gymnastice se věnuje celkově málo žáků v porovnání s ostatními sporty. To může být způsobeno vysokými nároky, které tato sportovní disciplína vyžaduje. Nelze ji provozovat kdekoli, zatímco rekreační fotbal lze hrát prakticky všude. Gymnastice se tradičně věnují více dívky a to hlavně na rekreační úrovni. Žáci na základních školách jí provozují více na závodní úrovni.

Plavání se ukázalo jako velmi oblíbený sport na rekreační úrovni, více u dívek, starších žáků a na gymnáziích.

Zimním sportům, kam spadá celá řada aktivit, které lze provozovat v zimních měsících se věnuje závodně překvapivě velká část chlapců. Rekreačně naopak více dívky. Zimní sporty jsou evidentně oblíbenější u žáků 9. tříd a na gymnáziích.

Zjištění: Při srovnání žáků šestých tříd a devátých tříd se ukázaly statisticky významné rozdíly. Žáci šestých tříd se sportům věnují více na závodní úrovni a ve větší míře proti žákům 9. tříd. To může být způsobeno faktem, že mezi zkoumanými žáky bylo opravdu více závodně sportujících žáků 6. tříd, ale důvodem může být tendence mladších žáků nadceňovat své sportování a odpovídají krajnějšími možnostmi. Do jisté míry je větší závodní sportování žáků

6. tříd vysvětlitelné tím, že jsou ochotni sportu věnovat více ze svého volného času. Jsou do sportovní aktivity nadšení a nemají tolik povinností ve škole oproti 9. třídám. S věkem se mění zájmy a přibývá nových volnočasových aktivit. Důvodem je také to, že s věkem závodní sport vyžaduje větší nasazení a časová náročnost nepoměrně stoupá, a pouze hodně motivovaní jedinci pokračují se sportem na této úrovni. Starší žáci se sice sportu věnují, ale na nižší úrovni.

Závěr analýzy čtyř vybraných sportů: Možnost rekreačně si žáci vybírali častěji než kategorie závodně. Žáci 6. tříd se věnují všem vybraným sportům na závodní úrovni častěji než jejich starší spolužáci ze škol, kteří sportují zase více na rekreační úrovni. Ukázalo se, že fotbal je mezi mládeží, především chlapci, oblíbený sport. Závodně se fotbalu věnují více chlapci, nicméně rekreačně si ho rády zahrají i dívky. Plavání a zimní sporty provozované rekreačně patří mezi nejoblíbenější sporty u chlapců i dívek bez rozdílu věku. Zimní sporty mají u žáků 9. tříd ještě o poznání větší popularitu.

Zájem o sporty závisí na pohlaví, přesto o fotbal mají zájem i dívky a chtějí se chlapcům vyrovnat. Dívky nezůstávají jen u tradičně dívčích sportů. Ukazuje se stírání rozdělení sportů na mužské a ženské. Vliv na tento posun má moderní doba, kde normy nejsou striktně dány a pokud ano, tak nejsou příliš dodržovány, jak bylo vysvětleno v teoretické části práce.

4.1.4 Kolik času žáci věnují sportu?

Zjišťovala jsem, kolik času stráví žáci sportem. Ukázalo se, pokud se žák věnuje sportu aktivně (zahrnuje možnosti odpovědi závodně i rekreačně), tak je to v nadpoloviční většině případů více jak šest hodin týdně.

Závěr: Sport může žákům zabírat různé množství času. S rostoucí výkonností v závodním pojetí sportu stoupá časová náročnost sportu a žák přestává mít čas na jiné zájmy. Také je vidět, že čas, který sportu žáci věnují, může záviset na druhu sportu. Potvrdil se předpoklad, že když má žák zájem o sport a aktivně jej provozuje, tak je ochoten mu obětovat velké množství volného času. Více jak šest hodin týdně odpovídá již pravidelnému tréninku 2 - 4 krát týdně v závislosti na typu sportu.

4.1.5 Rozdělení sportů

Sporty jsem rozdělila na kolektivní a individuální dle způsobu provozování a pravidel sportu. Mezi kolektivní sporty řadím: fotbal, hokej, basketbal, volejbal, florbal. Mezi individuální sporty řadím: atletiku, plavání, zimní sporty, aerobic, gymnastiku, taneční sporty,

jezdectví a bojové sporty. Do samostatné kategorie dávám tenis, jelikož v publikacích (např. Slepíčková, 2001) je jako herní sport řazen zvlášť. Ke hraní tenisu je nutné mít partnera, u individuálních sportů si jedinec vystačí sám a na kolektivní sporty je potřeba se domluvit s více lidmi a navzájem se časově přizpůsobit. Kategorie jiný sport, kterou měli žáci taktéž na výběr, je těžké zanalyzovat a říci, které sporty sem spadají, jaká mají specifika a dojít ke zdůvodnitelnému závěru, proto jsem ji z analýzy vyřadila.

Analýza: Při rozdělení dle pohlaví vyplynulo, že chlapci mají větší tendenci se věnovat kolektivním sportům oproti dívkám, které inklinují ke sportům, které jsou vnímány jako individuální.

Na základních školách je typickou náplní hodin tělesné výchovy u chlapců fotbal a florbal, u dívek volejbal. Zmíněné sporty dělají žáci častěji než ostatní. Žáci nemají při tělesné výchově na výběr. Tímto si vysvětlují, že volejbal je jediný kolektivní sport více oblíbený u dívek. Basketbal hrají v hodinách chlapci i dívky, což mohlo ovlivnit vyrovnaná procenta dle pohlaví, které získal.

4.1.6 Jak žáci sledují sport v médiích?

Původně mnou zavrhaná možnost odpovědi – daný sport pouze sleduji pasivně - zvyšuje u dívek zájem o kolektivní sporty. Tato možnost odpovědi souvisí se sledovaností sportů v médiích, jelikož žák sport aktivně neprovozuje, ale o sport se zajímá.

Žákům byla položena otázka, jak sledují sport v médiích, přičemž si mohli vybrat mezi televizí, rozhlasem, tiskem a internetem.

Tab. Sledovanost sportu v médiích

	Chlapci %	Dívky %
Televize	49	51
Rozhlas	60	40
Tisk	51	49
Internet	54	46

Zdroj: Zájmy 2007, n=786.

Výsledek ukázal, že dívky sledují sport v médiích přibližně ve stejném rozsahu jako chlapci.

Závěr: Nepotvrdilo se, že by sport v pasivní formě zajímal především chlapce. Dívky sledují sport v médiích v podobné míře jako chlapci.

4.1.7 Baví žáky sport ve škole?

Tělesná výchova je povinný předmět, může být buď zábavou, nebo povinností, která se musí splnit. Mají žáci rádi něco, co nedělají dobrovolně, ale protože je to součástí výuky a oni si odcvičit hodiny musí (pozn. do analýzy nepočítám s žáky, kteří jsou z hodin tělesné výchovy osvobozeni). Chtěla jsem proto zjistit, zda se od minulých let něco změnilo a tělesná výchova nepřestala být jedním z předmětů, na který se žáci vždy těšili a uváděli jej jako nejoblíbenější.

Analýza: Žáci jsou obecně s výukou tělesné výchovy spokojeni, velmi spokojeno je 60% chlapců a jen 35 % dívek. Ukázala se statisticky významná závislost mezi známkou z tělesné výchovy na posledním vysvědčení a spokojeností s výukou. Čím mají žáci horší známku z tělesné výchovy, tím méně jsou žáci spokojeni s výukou předmětu.

Závěr: Tělesná výuka patří mezi oblíbené předměty.

4.1.8 Důvody, proč se žáci nevěnují sportu, kterému by chtěli?

Snažila jsem se přijít na to, zda by žáci případně rádi provozovali nějakou sportovní činnost. A pokud ano, co je důvodem, kdo jim v tom brání?

Analýza: Pro 59% žáků existuje sport, kterému by se chtěli věnovat a nedělají jej. To může být zapříčiněno několika důvody. Nejvíce žáků (32%) uvedlo, že důvodem je časová vytíženost. Potvrzuje se, že pokud se žák věnuje hodně určité zájmové činnosti, na jiné žákovi již nezbyvá čas. Na časovou vytíženost nemá vliv to, jestli se jedná o žáka 6. nebo 9. třídy. Pouze pro 7% žáků je důvodem zdravotní stav. Nedostatek peněz uvedlo poměrně málo žáků (10%). Finanční stránka nehraje u sportu takovou roli, jakou jsem předpokládala. 25% žáků uvádělo jako důvod nevhodné podmínky a zázemí.

Zaměřila jsem se, zda rozhoduje při sportování velikost sídla, kde žák žije. Z dat se neprokázalo, že existují rozdíly mezi Prahou, velkými a malými městy. Původně jsem předpokládala, že Praha nebo velká města, kde výzkum probíhal budou poskytovat více možností pro sportovní vyžití. Toto se neprojevilo ve vyšší nespokojenosti žáků se sportovními možnostmi na vesnici či menších městech.

Závěr: Pro žáky může existovat sport, kterému by se chtěli věnovat, ale z nějakého důvodu nemohou. Důvodů je více, největším je časová vytíženost. To, že žákům brání nevhodné podmínky a zázemí vypovídá spíše o rodičích, než-li o dětech. Vzhledem k informacím, které byly zmíněny v teoretické části této práce se nepotvrdilo, že by žáci trpěli neaktivitou z finančních důvodů.

4.2 Názory žáků na sport a sportovce

Analýza 2. bloku výzkumných otázek:

4.2.1 Co žáci oceňují na sportovcích?

Posuzují, zda jsou sportovci pro žáky dobrým vzorem, který je může motivovat k jejich vlastním lepším vlastnostem. Žáci měli na výběr odpovědi na 6 bodové škále od myslím si, že určitě ano, spíše ano, asi ano, přes asi ne, spíše ne, až ke krajnímu nesouhlasu určitě ne, které měli přiřadit k tvrzením o sportovcích, které jim byly předloženy.

Tab. Postoje žáků ke sportujícím lidem, zda si myslí:

	Průměry
Méně kouří či pijí alkohol	2,1
Snadněji se dostanou k drogám	3,9
Jsou více odolní proti nemocem	2,1
Mají v okruhu kamarádů více jiných sportovců	1,9
Lépe vycházejí s ostatními lidmi ve třídě	3
Méně podléhají špatné náladě	2,9
Jsou více ctízádní, cílevědomí	2,2
Odpovědněji plní učební povinnosti, více se věnují učení	3,6
Mají méně volného času	1,9

Zdroj: Zájmy 2007, n=786.

Ukázalo se, že žáci se v průměru přiklání k názoru, že sportovci méně kouří či pijí alkohol, jsou odolní vůči nemocem a jsou ctízádnější. Žáci nesouhlasí, že by se sportovci snadněji dostali k drogám. Jednoznačně nejvíce žáci souhlasí s tvrzením, že mají za kamarády častěji rovněž sportovce a mají méně času. Žáci nejsou rozhodnutí, zda sportovci lépe vycházejí s lidmi ve třídě, nebo zda méně podléhají špatné náladě, nicméně si spíše myslí, že školní povinnosti neplní odpovědněji a nevěnují se více učení než nesportující spolužáci. O sportujících lidech mají žáci celkově dobré mínění.

Závěr: Odpovědi žáků ukazují, že žáci sportovcům přisuzují kladné vlastnosti. To je může motivovat k vlastnímu sportování, jelikož vidí, že sportovci jsou přijímáni okolím pozitivně. Pokud je jejich vzorem sportovec, tak je to dobrý vzor.

Tab. Faktorová analýza: Postoje žáků ke sportujícím lidem**Rotated Component Matriž**

	Component	
	1	2
koureni a alkohol		,779
drogy	,655	
odolnost nemocem		,758
kamaradi sportovci	,425	,612
vztahy se spoluzaky	,798	,304
podlehani spatne nalade	,744	,351
ctizadostivost	,574	,430
skolni povinnosti	,793	
mene volneho casu		,512

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Zdroj: Zájmy 2007, n=786.

Použijí dva faktory, které se vytvořily při rotovaném řešení na základě Kaiserova pravidla. Rozložení tvrzení nevyšlo jednoznačně, přesto 1. faktor (obsahuje tvrzení: Snadněji se dostanou k drogám; Lépe vycházejí s ostatními lidmi ve třídě; Méně podléhají špatné náladě; Odpovědněji plní školní povinnosti, více se věnují učení; Jsou více ctizadostiví a cílevědomí) bych pojmenovala „socio-charakterové rysy“.

Žák si o sportovci myslí, že má možnost dostat se k drogám, je v dobré náladě, lépe vychází s ostatními, hodně a dobře se učí. Zmíněné proměnné si jsou podobné, zarážející je pouze propojenost s drogami. Zde posuzují postoj žáků ke sportovcům a ti si evidentně myslí, že se sportovec nemá problém dostat k drogám, což si lze vysvětlit dopingovými preparáty.

2. faktor (obsahuje tvrzení: Méně kouří či pijí alkohol; Jsou více odolní proti nemocem; Mají v okruhu kamarádů více jiných sportovců; Mají méně volného času) značí „význam sportu pro životní styl“.

4.2.2 Vztah sportu a zdravého životního stylu

Pohlaví má vliv, na to jak moc žáci sportují. Chlapci sportují více než dívky. Souvisí tato zjištění s názorem, že sport přispívá ke zdravému životnímu stylu? Mění se názory s věkem, získávají žáci větší povědomí o důležitosti správné životosprávy a pohybu? Zajímalo mě, zda žáci na gymnázium vyjdou z analýzy jako uvědomělejší. Žákům byla položena otázka, zda si myslí, že sport přispívá ke zdravému životnímu stylu?

Tab. Názory žáků, zda sport přispívá ke zdravému životnímu stylu

	Chlapci %	Dívky %	6. třída %	9. třída %	Základní škola %	Gymnázium %
Určitě ano	63,6	63,6	65,7	60,2	62,5	63,4
Spíše ano	25,2	23,8	20,6	28,7	21,7	28,6
Asi ano	7,0	8,4	8,8	7,9	10,5	5,6
Asi ne	2,3	2,1	2,2	2,2	2,4	1,9
Spíše ne	0,9	1,0	1,6	0,3	1,5	0,3
Určitě ne	0,9	1,0	1,1	0,8	1,5	0,3

Zdroj: Zájmy 2007, n=723 (pohlaví), 733 (třída), 733 (škola).

Analýza: Chí-kvadrát test: Srovnání je statisticky významné pouze mezi typem školy a odpovědmi na 6 bodové škále.

Při analýze, kde jsem porovnávala, zda se názor na prospěšnost sportu liší s přibývajícím věkem, dle školy, nebo podle pohlaví, nevyšly výrazné rozdíly. Dívky si uvědomují pozitivní vliv sportu na životní styl, přesto sportují méně než chlapci, jak se ukázalo. Sportující i nesportující žáci svorně v nadpoloviční většině odpověděli, že si o sportu určitě myslí, že přispívá ke zdravému životnímu stylu. Ti, co na škále, zda sport přispívá ke zdravému životnímu stylu odpověděli, že ano (na prvních dvou krajních výrazně souhlasných hodnotách škály), mají sport rádi. Žáci obecně sdílejí kladné povědomí o sportu a je vidět, že to pozitivně ovlivňuje vztah a zájem o sport.

U přesvědčeného souhlasu se neprokázalo u zkoumaných žáků, že záleží, zda je žák z gymnázia, nebo navštěvuje základní školu. Na začátku analýzy jsem však předpokládala, že by žáci z gymnázií mohli být uvědomilejší a sportování a zdravému životnímu stylu, který jej doprovází, mohli přikládat větší důraz. To se nepotvrdilo a žáci se názorově dle škol neliší.

Závěr: Žáci mají kladné mínění o sportu a jeho vlivu na zdravý životní styl. Sport mají spojen se zdravým životním stylem. Analýza zkoumaného vzorku žáků potvrzuje přínosy sportu, které byly popsány v teoretickém úvodu.

Tab. Vztah mezi tvrzeními o sportovcích a názoru, zda sport přispívá ke zdravému životnímu stylu

	Hodnoty korelačních koeficientů podle:		Interpretace lineární závislosti k postoj, zda sport přispívá ke zdravému životnímu stylu
	Kendallova	Spearmana	
Méně kouří či pijí alkohol	0,06	0,07	statisticky nevýznamná závislost
Snadněji se dostanou k drogám	-0,11	-0,13	nízká až střední negativní statisticky významná závislost
Jsou více odolní proti nemocem	0,21	0,24	nízká až střední pozitivní statisticky významná závislost
Mají v okruhu kamarádů více jiných sportovců	0,11	0,12	nízká až střední pozitivní statisticky významná závislost
Lépe vycházejí s ostatními lidmi ve třídě	0,04	0,05	statisticky nevýznamná závislost
Méně podléhají špatné náladě	0,07	0,08	statisticky nevýznamná závislost
Jsou více ctižadostivý, cílevědomí	0,08	0,09	statisticky nevýznamná závislost
Odpovědněji plní učební povinnosti, více se věnují učení	-0,03	-0,04	statisticky nevýznamná závislost
Mají méně volného času	0,00	0,00	proměnné spolu lineárně nesovisejí

Zdroj: Zájmy 2007, n=733.

Provedla jsem korelaci postojů žáků ke sportovcům s jejich názorem, jestli sport přispívá ke zdravému životnímu stylu pomocí Kendallova a Spearmanova korelačního koeficientu, jelikož pracuji s ordinálními proměnnými a neopírám se o předpoklad normálního rozložení. Chtěla jsem zjistit, zda existuje významná souvislost mezi zmíněnými proměnnými. U třech tvrzení o sportovcích: Snadněji se dostanou k drogám; Jsou více odolní proti nemocem; Mají v okruhu kamarádů více jiných sportovců – existuje statisticky významný vztah s názorem žáků, že sport má vliv na zdravý životní styl (potvrzení na snížené hladině významnosti 0,01). Ti, kteří si myslí o sportovcích, že mají snazší přístup k drogám, nejsou tolik nemocní a přátelí se více s kamarády, si rovněž myslí, že sport přispívá ke zdravému životnímu stylu. U ostatních tvrzení nebyl vztah prokázán.

4.2.3 Vlastnosti rozvíjené při sportování

S výše uvedenými informacemi souvisí i další oblast. Sport může rozvíjet určité psychické vlastnosti. Z tabulky je vidět, které vlastnosti, dle názoru žáků, to jsou.

Zkoumala jsem, nakolik jsou vybrané vlastnosti rozvíjeny při sportovních činnostech. Na výběr měli žáci tyto vlastnosti: umění prohrávat (fair play), touha vyhrát, schopnost přemýšlet (inteligence), soutěživost a sebeovládání a také agresivitu a vypočítavost.

Tab. Vlastnosti rozvíjené při sportu

	Průměry	Určitě ano		Určitě ne	
		Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
Agresivita	3,7	18,5	6,2	13,1	16,5
Umění prohrávat, fair play	2,2	45,6	32,2	4,2	3,4
Touha vyhrát	1,7	63,1	51,4	1,5	0,8
Schopnost přemýšlet, inteligence	2,9	25,7	16	6	4,8
Vypočítavost	2,8	27,4	13,4	4	3,1
Soutěživost	1,6	57,8	57,3	1,2	0,6
Sebeovládání	2,6	31,7	24,3	6	3,4

Zdroj: Zájmy 2007, n=663.

Analýza: Všechna srovnání vyšla statisticky významná, jen u soutěživosti nebyla prokázána závislost mínění o vlastnosti na pohlaví podle statistického Pearsonova Chí-kvadrát testu. Soutěživost připisují sportu shodně chlapci i dívky. Chlapci jsou u všech vlastností častěji silně přesvědčeni, že sport rozvíjí jmenované vlastnosti, oproti dívkám. Chlapci odpovídali, že sport určitě rozvíjí touhu vyhrát, soutěživost a umění prohrávat. Dívky si nejčastěji vybíraly stejné vlastnosti, ale v nižší míře. Dívky jsou nejčastěji přesvědčeny, že sportováním se nerozvíjí agresivita. Zde shledávám rozdíl oproti chlapcům, kteří ji za sportem vidí. Z toho vyplývá, že na vlastnosti rozvíjené při sportu mají jiný názor dívky a chlapci. Chlapci za sportem vidí více agresivitu a vypočítavost.

Závěr: Existují rozdíly v názorech chlapců a dívek, jaké vlastnosti se při sportování rozvíjí. Názory chlapců na vlastnosti rozvíjené při sportu jsou vyhraněnější.

Tab. Faktorová analýza: Vlastnosti rozvíjené sportováním**Rotated Component Matriž**

	Component	
	1	2
agresivita		,750
umeni prohravat	,614	
touha vyhravat		,686
inteligence	,732	
vypocitavost	,510	,484
soutezivost	,460	,444
sebeovladani	,826	

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Zdroj: Zájmy 2007, n=663.

Použijí dva faktory, které se mi vytvořily při rotovaném řešení. Na dva faktory ukazuje i Kaiserovo pravidlo. 2 faktory vysvětlují 52,7% celkového rozptylu.

1. faktor (obsahuje vlastnosti: umění prohrávat, schopnost přemýšlet, vypočítavost, soutěživost, sebeovládání) bych pojmenovala „vyrovnanost, jak dosáhnout při sportu nejlepšího cíle“.
2. faktor (obsahuje vlastnosti: agresivita a touha vyhrávat) bych pojmenovala „dosáhnout vítězství za každou cenu“ ukazuje na souvislost mezi touhou vyhrát a tvrdostí ve sportu, kterou lze dosáhnout cíle. Žáci si myslí, že sportem se rozvíjí touha vyhrávat spolu s agresivitou.

4.3 Oblíbenost sportovců v kolektivu

Analýza 3. bloku výzkumných otázek:

4.3.1 Vliv sportování na školní povinnosti

Zaměřila jsem se na souvislosti aspektů týkajících se prospěchu a plnění školních povinností. Zajímala jsem se, zda se sportovní aktivita žáka projevuje ve vztahu učitel - žák.

Žáci byli dotazováni, co si myslí o rozdílném přístupu učitelů ke sportujícím žákům. 56% žáků si myslí, že přístup učitele k žákům není ovlivněn tím, jestli aktivně sportují. Zbýlých 44% je na druhou stranu dost vysoké číslo a vypovídá o vlivu sportovní činnosti žáka na učitele. Vystává otázka, zda je tento vliv pozitivní pro žáka či naopak žákovi jeho sportovní činnost ve škole u učitelů škodí. Z analýzy vyplynulo, že žáci si z 86% myslí, že toto ovlivnění je kladné a pro žáka znamená zvýhodnění ze strany učitele.

Nyní vyslovím svoji domněnku, myslím si, že žáci takto odpovídali na základě vlastní zkušenosti ze školy. Sami nebo u spolužáků se setkali s odlišným přístupem učitelů k žákům, kteří se ve volném čase věnují aktivně nějakému sportu. Tato případná zkušenost může žáky ovlivnit. Pokud si myslí, že jim sportování přinese výhody ve škole, mohou tak mít větší sklony věnovat se sportovní aktivitě.

62% žáků si myslí, že sportovci mají ve škole spíše lepší prospěch. Což souvisí s tím, že si hodně (44%) žáků myslí, že pokud má učitel jiný přístup, tak ten přístup je kladný. Přitom 73% dotázaných žáků je názoru, že sportovci plní své učební povinnosti méně odpovědně. Jen uvádím, že 91% žáků dostalo na vysvědčení z tělesné výchovy jedničku a pouze 8% žáků mělo horší známku (dvojku, nejhůře trojku). Zjišťovala jsem, zda se liší prospěch žáků dle typu

školy. Dle očekávání se ukázalo, že žáci na základních školách mají lepší známku z tělesné výchovy v porovnání s žáky, kteří navštěvují gymnázium, což souvisí s vyšším očekáváním ze strany školy. Přičemž 6. třídy mají lepší prospěch než žáci 9. tříd, což souvisí znovu s narůstajícími nároky s přibývajícím věkem. Sport přijde zábavnější žákům z 6. tříd, více chlapcům než-li dívkám. Žáci na základní škole navštěvují sportovní akce více oproti žákům na gymnáziích, přičemž chlapci častěji, což znovu poukazuje na větší náročnost studia u žáků gymnázia.

Závěr: Pokud bych vytvořila virtuálního žáka, který by odpovídal zjištěným faktům z výzkumu, vznikl by aktivně sportující jedinec plnící školní povinnosti neodpovědně, přístup učitele je však pozitivní a žák má lepší prospěch, než stejně se snažící nespportující spolužáci.

4.3.2 Postavení v kolektivu

Zkoumala jsem postoje a názory žáků, výsledkem jsou tato zjištění:

Sportovci jsou vnímáni v kolektivu hodně pozitivně, jelikož 70% dotázaných žáků odpovědělo, že sportovci jsou v kolektivu oblíbenější. Zároveň 92% žáků se domnívá, že sportovci mají mezi svými kamarády více jiných sportovců.

20% nespportovců uvádí, že si kamarády hledají spíše obtížněji. Naproti tomu obtížně vychází se spolužáky ve třídě 10% sportovců. Ani jedno procento není nijak vysoké a příčiny horší komunikace se spolužáky mohou být způsobeny jinými důvody, než-li jenom provozováním sportu, nebo nespportováním.

Zjišťovala jsem, zda se názor na postavení v kolektivu žáků liší dle pohlaví, stupně třídy a typu školy.

Tab. Sportovec má lepší postavení v kolektivu, názor rozdělený dle pohlaví, ročníku

	Chlapci v %	Dívky v %	Celek	6. třídy	9. třídy	Celek
Určitě ano	16,8	13,6	15,1	21,1	8,8	15
Spíše ano	28	16,1	21,7	22,2	21,2	21,7
Asi ano	31,2	32	31,6	27,7	35,9	31,8
Asi ne	10,1	11	10,6	9,8	11,8	10,8
Spíše ne	5,8	15,1	10,7	8,2	12,9	10,5
Určitě ne	8,1	12,3	10,3	11,1	9,4	10,2
Celkem	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Zájmy 2007, n=737 (u pohlaví), 752 (u třídy).

Analýza: Podle statistického Pearsonova Chí-kvadrát testu vyšla srovnání podle pohlaví a ročníku žáků jako statisticky významná. Jen u srovnání podle typu školy nebyla prokázána závislost. Srovnání podle typu školy nemá smysl provádět.

Srovnání dle pohlaví: Chlapci si ve větší míře myslí, že sportovec má určitě lepší postavení v kolektivu vrstevníků. Nicméně odpověď asi ano se u dívek a chlapců neliší a myslí si to ve stejné míře.

Závěr: Dle analyzovaných dat, to zda žák sportuje či ne má vliv na postavení v kolektivu. Můj výsledek potvrzuje, co bylo řečeno v teoretické části práce. Sport mezi žáky má socializační účinky, přičemž chlapci si toto myslí více oproti dívkám. To ukazuje na možné inklinování ke sportu u chlapců ne kvůli zdraví, ale z důvodu postavení v kolektivu. Spoléhají na začlenění mezi vrstevníky díky sportu.

Srovnání dle stupně třídy: Potvrdilo se, že mladší žáci určitě souhlasí, že jim při začlenění do kolektivu pomůže sport (21,1%). Starší žáci odpověděli určitě ano ve výrazně menším procentu (8,8%). Mladší žáci odpovídali na otázku kladně v rovnoměrném procentuelním rozložení. Zde nacházím rozdíl mezi žáky, jelikož starší žáci se měli tendenci řadit ke středu stupnice škály. Spočítala jsem si, kolik žáků se na škále odpovědí zařadilo do její kladné půlky a dostala číslo 269 žáků 6. tříd ku 246 žákům 9. tříd, kteří si myslí, že sportovec má lepší postavení v kolektivu. Žáci 6. tříd si to myslí více.

Při srovnání, zda má na postavení v kolektivu vliv **typ školy**, kterou žák navštěvuje se překvapivě proti mému očekávání ukázalo, že 221 žáků gymnázia (ku 194 žákům základní školy) si myslí, že sportovec je v kolektivu oblíbenější. Rozdíl není veliký, přesto žáci gymnázia si více myslí, že na postavení a oblíbenost v kolektivu má vliv sportovní činnost. Postava sportovce vyvolává sympatie i mezi žáky gymnázií, u kterých se dá předpokládat, že si postupně začnou cenit na svých kamarádech více intelektuálních vlastností, než fyzických. Také to ovšem může vypovídat o lepších vlastnostech sportujícího spolužáka, který je v kolektivu oblíbenější a pro kamarády zajímavější.

Závěr: Z odpovědí žáků vyplývá, že sportovci jsou v kolektivu více oblíbení. Sportovci mají většinou ve svém kolektivu jiné sportující kamarády. To je dáno tím, že při provozování sportů se sportující žák setkává s jinými sportovci. Dle mé analýzy, žáci věnující se sportu jsou v kolektivu oblíbenější a snadněji si hledají kamarády. Mladší žáci si spíše oproti starším žákům myslí, že jim při začlenění do kolektivu pomůže sport.

Závěr

Díličí závěry týkající se výzkumných otázek jsou uvedeny a rozebrány podrobně v analytické části. Zjištění potvrzují teoretická východiska zmíněná v první části práce a přestože zkoumaná data nebyla získána od reprezentativního vzorku, lze z nich doložit obecně platné závěry.

Chtěla bych se zde zaměřit na dva principy, které dle mého názoru můžeme v dnešním sportu vysledovat. Prvním z nich je historický odkaz sportovce-muže, anticky dokonalý vzor člověka. V dnešní době se pochopitelně mění vnímání sportu a z přísně organizované činnosti pouze pro muže se stává náplň volného času dostupná pro všechny členy moderních společností. Stále ovšem je sport více doménou mužů, ženy dávají přednost jiné formě sociální interakce. Již u žáků se projevil rozdíl v preferování volnočasových aktivit a oblíbenosti jednotlivých sportů mezi dívkami a chlapci. Čím jsou žáci starší, tím méně sportují. Tyto rozdíly v přístupu ke sportu přetrvávají v dospělosti.

Pokud ženy provozují sport, tíhnou k provozování individuálních sportů. Proč je tomu tak? Vysvětlení můžeme hledat například u sportovních organizací, kdy v daném místě neexistuje ženské družstvo pro daný sport. Téměř každá větší vesnice má své mužské fotbalové družstvo, ale ženské? To je spíše rarita. Proto ženy vyhledávají individuální sporty. Mohou trénovat sami, bez ohledu na ostatní a bez ohledu na okolní podmínky. Některé sporty jsou stále vnímány jako více méně pouze mužská záležitost a ženy provozující tato odvětví jsou spíše zpestřením a pobavením. Dokonce existují sporty ženám uzavřené, oficiálně sice nic řečeno není, ale všeobecně se rozumí, že danou disciplínu vykonávají pouze muži (F1).

Druhým principem je vnímání sportovce jako významné osobnosti. I zde je patrný historický odkaz, neboť sportovní hrdinové požívali a stále požívají vysoké pocty. Převáděno do dnešní společnosti, mohu zmínit například rytířské řády, čestná občanství, státní vyznamenání, ... atd. Postupem času se sice stírá obraz sportovce jako velkého hrdiny, člověka morálně i fyzicky vyspělého, ale stále můžeme vysledovat v podvědomí lidí, že sportovcům jsou přisuzovány kladné vlastnosti, ikdyž mínění o jejich morálních kvalitách je často ovlivněno jejich sportovním výkonem (halo efekt). Ze zkoumaných dat vyplynulo, že tato pověst již utrpěla šrámy a vlastnosti jako agresivita a vypočítavost jsou sportovcům vlastní. Přesto je sportovec stále pozitivně vnímán, v kolektivu je oblíben, lépe navazuje kontakty a požívá určitých výhod. Převáděno do podmínek využitého výzkumu, učitelé těmto žákům zkrátka neměří stejným metrem.

Zkoumaná skupina žáků má samozřejmě do vrcholových sportovců velmi daleko. Časová náročnost vrcholového sportu se pohybuje od 600 hodin přípravy ročně na amatérské úrovni a též finanční náročnost je v řádech jinde, než při provozování sportu 2-3 krát týdně na rekreační úrovni v žákovském věku. Často i amatéři se dnes neobejdou bez sportovního klubu zaštitěného sponzory. S rostoucí medializací sportu je velká poptávka po extrémních výkonech, rekordech a tlak na sportovce je v tomto směru obrovský. Díky moderním přenosovým technikám je vizuální zážitek z televizní reportáže často lepší a komplexnější než přímá účast na sportovním utkání a popularita pasivního sledování sportu je dnes velká, toto se mimo jiné potvrdilo i v analyzovaném vzorku žáků.

Úplně na závěr bych ráda zmínila, že jsem ráda, že jsem mohla získaná data analyzovat a dojít k závěrům, že sport je pro mládež v moderní společnosti stále velmi důležitou aktivitou, které se rádi věnují a o které se právem domnívají, že přispívá ke zdravému životnímu stylu. Tato zjištění jsou určitou nadějí, že i tyto děti, povedou svoje děti ke sportu a že se naše společnost nestane pohodlnou masou, trávící volný čas pasivní formou.

Použitá literatura

- CRUM, B. *Changes in movement culture. A Challenge for Sport Pedagogy*. 1996 In: Brettschneider W. P.; Doll-Tepper, G. (eds.) *Physical Education and Sport. Changes & Challenges*. Aachen: Mayer & Mayer, 1996.
- ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV, 1996.
- DOVALIL, J. a kol. *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia, 2002.
- GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992.
- JARVIE, G.; MAGIURE, J. *Sport and leisure in social thought*. London and New York: Routledge, 1994.
- KÖSSEL, J.; ŠTUMBAUER, J.; WAIC, M. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné výchovy*. Praha: Karolinum, 1998.
- LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998.
- MRAZEK, J. *Sociální problémy a sport*. 2000 In: Slepíčka, P.; Slepíčková, I. *Sport, stát, společnost (Phare Tempus IB_JEP 13279-98)*. UK-FTVS. Praha, 2000.
- MURPHY, J. *Concepts of leisure*. In: Graefe, A.; Parker, S. (Eds.) *Recreation and leisure*. Venture Publishing, 1987.
- PETRUSEK, M. *Společnosti pozdní doby*, Praha: Slon, 2006.
- POTŮČEK, M. *Žijeme zdravě?* Bulletin NCPZ. 1, 3, 1992.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.
- SLEPIČKA, P. et al. *Sport a tělesná výchova jako prostředek ovlivnění životního stylu mládeže. Závěrečná zpráva grantu MŠMT*. UK-FTVS. Praha, 2000.
- SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Univerzita Karlova, Praha: Karolinum, 2000.
- SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas adolescentů*, Univerzita Karlova, Praha: Karolinum, 2001.
- SVOBODA, B.; HOŠEK, V. *Aktuální otázky kinantropologie*. Univerzita Karlova. Praha: Karolinum, 1992.
- TEPLÝ, Z.; ADAMEC, Č.; KLOUDOVÁ, M. *Pohybová aktivita dětí a mládeže v ČSR. ČÚV ČST, VÚ tělovýchovný*. Praha, 1985.
- TUČEK, M.; MACHONIN, P. *Česká společnost v transformaci*. Praha: Slon, 1996.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000.
- VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha: Karolinum, 1992.
- Velký sociologický slovník*, Univerzita Karlova, Praha: Karolinum, 1996.

WEISS, O. *Sport jako společenský jev*. 2000 In: Slepíčka, P.; Slepíčková, I. *Sport, stát, společnost (Phare Tempus IB_JEP 13279-98)*. UK-FTVS. Praha, 2000.

ZIMMEROVÁ, R. *Netradiční sportovní činnosti*. Praha: Portál, 2001.

www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu